

Bodur, N. (2021). Yeni Hayat edebiyatı ve din. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(41), 1525-1556.

DOI: 10.21550/sosbilder.930061
Araştırma Makalesi / Research Article

YENİ HAYAT EDEBİYATI VE DİN*

Neslihan BODUR**

Gönderim Tarihi / Sending Date: 29 Nisan / April 2021

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 19 Haziran / June 2021

ÖZET

19. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı Devleti, Batı'da 16. yüzyıldan itibaren yaşanan değişimi takip edememiş, bu durum geri kalmasına neden olmuştur. Geri kalışını telafi etmek için Batı'daki gelişmeler araştırılarak ancak derinliği anlaşılmadan taklit ile ülkede ıslahatlar yapılmaya başlanmış, sırasıyla Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, Kânûn-ı Esâsî (Meşrutiyet) ilan edilerek yenilikler resmîleştirilmiştir. Fakat hâlihazırda çelişkiler içindeki Arap ve Fars tesiri altında olan sosyal hayata bir de Batı kültürü etkisi eklenince modernleşmek yerine Türk toplumsal hayatı daha da karışık bir hâl almıştır. Zamanın iktidarı İttihat ve Terakki Partisince II. Meşrutiyet ile siyasette yapılan inkılap, Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp gibi aydınlar tarafından sosyal alana da taşınarak yenileşme tamamlanmak istenmiştir. Bu çalışmada Yeni Hayat müdafî süreli yayınlar incelenerek Yeni Hayat kavramının tanımları, kapsamı, usulü açıklanmıştır. Yeni Hayat kadrosunun yeni yaşam düzeni için yapılacak değişikliklerde görüşlerini destekleyici İslamî öğütlere çokça yer verdiği tespit edilmiş ve yazılarında gözlemlenen bu yöndeki söylemleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: din, edebiyat, II. Meşrutiyet, Yeni Hayat

New Life Literature and Religion

ABSTRACT

When it comes to the 19th century The Ottoman Empire could not follow the improvements, that have existed from the 16th century at the West, and they have fallen

* Bu makale, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütülmekte olan doktora tezi çalışmasından üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Giresun / TÜRKİYE, neslihan.bodur22@gmail.com

Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences
Cilt: 22 Sayı: 41 / Volume: 22 Issue: 41

behind under these circumstances. To compensate for this, the developments of the West have been searched, without caring about its deepness and just by imitations, reforms have been made at the country and Tanzimat, the edict of reform, constitutional monarchy have been declared to make these developments official. However, the social life that has impressed by Arabian and Persian culture, has become more complicated by the influence of Western culture. The Party of Union and Progress, which is the ruling party, wanted the reforms to be done in the social sphere as done in the political sphere by means of the Second Constitutional Era, with Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp and desired to complete the improvements. In this study, the description, the scope, and the method of the notion of New Life have been explained by observing the literature that supports New Life. It is determined that the cadre of the New Life has given place to the Islamic advice a lot for supporting their ideas about the improvements that will be made for the order of new life and the discourses which have been placed in their articles towards this idea have been observed.

Key words: religion, literature, Second Constitutional Monarchy, New Life

Giriş: Yeni Hayat ve Kapsamı

Osmanlı Devleti 17. yüzyıldan itibaren değişen dünya şartlarının etkisiyle içte ve dışta askerî, iktisadî, siyasî, sosyal alanlarda sorunlar yaşamaya başlamış; isyanlar, savaşlar, toprak kayıpları ile devlet eski gücünü kaybetmiştir. Bu gibi olumsuzluklarla mücadele edilirken yaşamın düzeni de bozulmuş ve bozulan düzenin eski anlayışlarla yeniden kurulamayacağı farkına varıldığında çağdaş dünyanın merkezi hâline gelen Batı'ya yönelinerek bilgi ve teknolojiler araştırılmıştır. 18. yüzyıldaki ilk araştırmalar daha çok sanat, edebiyat, mimari gibi kültürel alanları kapsamakla birlikte sonrasında savaş ve toprak kayıplarının artmaya devam etmesi nedeniyle askerî sahada yoğunlaşmıştır. Şüphesiz “dinler ve diller mozağı olan” (Ortaylı, 2019: 13) Osmanlı Devleti'nde değişim kolay olmamış, 19. yy. sürekli bir değişim ile geçmiştir. 19. yüzyılın başlarında II. Mahmut'un taht sürecinde yeni okullar açılmış, resmî ve özel gazeteler çıkartılmış, kılık-kıyafette düzenlemeler yapılmıştır. “Askerî ve teknik olarak başlayan Batılılaşmanın siyasi-hukuki bir şekil alması” (Ülken, 2019: 27) olarak

nitelenen ve bir miktar da dış güçlerin etkisiyle 3 Kasım 1839'da Tanzimat Fermanı ilan edilmiştir. Ziya Gökalp'e göre Tanzimat: "Cemiyetlerin 'ümme't' enmuzecinden 'millet' enmuzecine intikal ederken geçtikleri bir fasıla devri vardır ki Avrupa tarihinde buna 'Rönesans' adı verilmiştir. Osmanlı tarihinde mebdai Lale Devri'ne kadar çıkarılabilen bu devrin adı 'Tanzimat'tır. [...] Tanzimat hareketi, Türkiye'nin İran medeniyetinden Avrupa medeniyeti dairesine geçmesi ameliyelerinden ibarettir" (1 Teşrin-i Sâni 1917: 321). Bu dönem tebaaya ve reayaya yeni haklar verilmiş, yine bu dönem batılılaşma gerekçesiyle yeni kurumlar açılmıştır. Lakin verilen haklar ne tebaayı ne reayayı memnun etmiş, eskilerin yanında yer verilen yeni kurumlar ise ikiliklere yol açarak hayatın iki ayrı kanaldan ilerlemesine sebep olmuştur. Tanzimat'ın ardından 1856'da Islahat Fermanı ilan edilmiş fakat bu ferman da devletin sorunlarına çözüm sağlamamıştır. Batı'da veya Batı kaynaklı yeni okullarda yetişen nesillerde Fransız İhtilali etkisiyle hak, hürriyet, eşitlik gibi fikirler oluşmuş ve devletin kurtuluşu için bu fikirlerin ülkeye taşınmasını istemişlerdir. Aralarında her yönden ortak bir görüş olmamakla birlikte meşrutî yönetimin kurulmasını hedefleyen aydınların dâhil olduğu Avrupa'da Jön Türk adıyla anılan Yeni Osmanlılar Cemiyeti kurulmuş ve buradan Tanzimat'ın getirilerine tepkiler yükselmiştir.

Meşrutiyet için mücadele eden fikir adamları Kânûn-ı Esâsî ile I. Meşrutiyet'in yürürlüğe girmesini sağlamış fakat kısa sürede kaldırılmasını engelleyememiştir. Bunun ardından yenilikler devlet eliyle sürdürülmüş, meşrutî yönetim taraftarı aydınlar ise sansür ve sürgünlerle yönetimden uzak tutulmuştur. Bu uygulamalara rağmen aydınlar, Meşrutiyet'in yeniden yürürlüğe girmesi için memlekete uzak ve gizli şekilde çalışmalarına devam ederek 33 yılın ardından 23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanını sağlamıştır. "Modern Türkiye tarihinde 1908 yılı ilk defa olarak meşrutî monarşinin kurulduğu, hükûmetin yalnızca halk tarafından seçilmiş bir meclise karşı sorumlu olduğu ve

dolayısıyla, mutlakiyetçi monarşinin meşrutî monarşiye hizmet eden bir sivil ve askerî bürokrasinin gücünün siyasal süreçten dışlanmaya çalışıldığı bir dönemin başlangıç noktası olması bakımından son derece önemlidir” (Kansu, 2011: 1). II. Meşrutiyet: 1700’lerde başlayan yenileşmenin 1908-1918 yılları arasında çok yoğun ve her alanda görüldüğü bir zaman dilimidir. Tarık Zafer Tunaya’nın “yeni bir devletin kuruluş deneylerini kapsayan bir siyaset laboratuvarı” (2011: 121) şeklinde tanımladığı II. Meşrutiyet, iki yüz yıllık bir dönüşüm sürecinin zaferini, Cumhuriyet’in ise hazırlığını temsil etmektedir. Tanzimat’ın bakiyeleri ile Osmanlı-Türk aydınlarının zihinlerinde yer edinen kavramların eyleme dönüşmesiyle somutluk kazanan Jön Türkler, Yeni Osmanlılar, Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti gibi oluşumların düşünsel mirasını sahiplenen İttihat ve Terakki Cemiyeti, Kânûn-ı Esasî’nin ilanı ile nispeten II. Abdülhamit’in tahtını sallamış fakat tam iktidarı 31 Mart İsyanı’ndan sonra Hareket Ordusu’nun İstanbul’a girmesiyle elde etmiştir. II. Meşrutiyet, ülkede coşkuyla karşılanmış ve birkaç yıl özgürlüğün imkânları zorlanmıştır. “[...] Menfada bulunan aydınlar bir bir memlekete dönmüşler, biriken fikirler her köşe başında nutuklar şeklinde İstanbul caddelerinde, sokaklarında havaya teneffüs [etmiştir]” (Türk, 2017a: 38). Yayın patlaması yaşanan bu yıllarda bir kesim aydın sade dilin esas alındığı süreli yayımlar yayımlayarak halkı bilgilendirme çalışmalarına ivme kazandırmıştır. Bir süre devam eden özgürlük rüzgârlarının yanı sıra İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin henüz nasıl bir politika yürüteceğine tam anlamıyla karar verememesi, iç - dış sorun ve savaşların süregelmesi gibi nedenlerden dolayı siyasî karmaşa düzeltilememiştir. Devletin kurtuluşu için Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük, Garpcılık gibi akımlar etrafında toplanılarak çözümler aranmıştır.

II. Meşrutiyet ile gerçekleştirilen siyasî inkılap, içtimaî inkılap ile tamamlanmak istenmiş ve daha önce yenilikleri hem alırken hem uygularken yapılan hataların tekrarlanmamasına gayret edilmiştir. Ciddi

girişimlerle yenilikte birlik ve kalıcılık sağlamak isteyen Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp ilk olarak dilde değişim -Yeni Lisan- ile yola çıkmış sonrasında yeniliği tüm alanlara yaymak adına Yeni Hayat fikrini ortaya koymuştur. Yeni Lisan, Yeni Hayat'ın en önemli parçası görülerek değişime bu alandan başlanılmıştır. Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp hedefledikleri dili ve sosyal hayatı anlatmak amacıyla *Genç Kalemler* dergisinde bir araya gelerek dergiye yeni bir yön vermiş ve fikirlerini buradan yaymıştır. *Genç Kalemler*'de Yeni Hayat¹ kavramı öncelikle kimi metinlerin satır aralarında kullanılmıştır. Bunlardan gerçek anlamına en yakını Ömer Seyfettin'in "Yeni Lisan'la" üst başlığını taşıyan "Kış Hisleri" şiirinde tabiat tasviriyle karşımıza çıkmaktadır:

“Sisler ve karların şu beyaz, mâtemî, soğuk
Hüznü içinde sanki uyur köy.. Boğuk boğuk
Havlar uzakta, rüzgâra bir serseri köpek!
Altında ölmeden bu mezârın eğilmemek
İster gibi duran bacalardan çıkar bu ân
Bir son nefes hayalini pek andıran duman...
[...] Kâbüstur bütün bu soğuklar!.. Ümitler
Vardır bu sisli mermerin altında, kış geçer,
Her yer yeşillenir ve güler bir yeni hayat!
Yoktur tabiata ezeli bir elem, memât
Elbet, bu şüphesiz, değişir her taraf yarın
Her şey tebeddül eyler, o ölmüş ağaçların
Üstü çiçek dolar. Ve güneş bu mezârları
Yıktıkça-Bir perî kızı hâlinde mor, sarı,
Pembe, yeşil ziyâlar içinden doğar bahâr!” (29 Mart 1327: 13)

¹ Yeni Hayat ile ilgili kitap olarak basılmış tek müstakil çalışma Zafer Toprak'ın *Yeni Hayat ve Travma 1908-1928* adlı kitabıdır. Bk. Toprak, 2017.

Yeni Hayat üzerine yazılmış müstakil birkaç makale şöyledir: bk. Metin, 2008: 77-90; Odabaş, 2007: 71-93; Türk, 2017b: 463-474; Çalen, 2016: 225-235; Eklemezler, 2020: 233-236; Özsaray, 2021: 466-477.

Şiir, özelde Ömer Seyfettin, genelde Yeni Hayat kadrosunun eski ve yeni hayata bakışının tabiat kavramlarıyla kurgulanmış lirik ifadesidir². Bir yanda sis, soğuk, kış, siyah, mezar, yıkık, ıssız gibi sözcüklerle içinde bulunulan yaşamın olumsuzlukları çağrıştırılırken diğer yanda bu kış hayatının bitip baharın gelmesiyle -yani Yeni Hayat hareketinin hayata geçirilmesiyle- üzüntünün, kederin dağılarak çiçekli, renkli günler yaşanacağı ön görüsü ortaya koyulmuştur. Savaş mağlubiyetleri, bilimsel ve teknik açıdan geri kalış, yenileşme sancıları içinde buhranlı dönemden geçen millete baharda tabiatın yeniden doğuşuyla yeni umutlar hissettirilerek Yeni Hayat fikrine karşı olumlu algılar uyandırılmıştır.

Kavramsal kullanımların ardından Ziya Gökalp, 10 Ağustos 1911'de *Genç Kalemler*'de yayımladığı “Yeni Hayat ve Yeni Kıymetler” makalesi ile Yeni Hayat'ın ne olduğu, neleri kapsadığı, gerçekleştirilirken nasıl bir yol izlenilmesi gerektiğini açıklamıştır. Ziya Gökalp, Yeni Hayat için keskin kurallarla çizilmiş bir program hazırlamayı topluma dair kıymetlerin aranıp bulunmasıyla yani zamanla sınırlarının belirginleşeceğini ifade etmiştir. Onun yalnızca usulü olacağını belirterek bu usulün takip edilmesini önermiştir. Ziya Gökalp, “kendisine meslek olarak yeni hayatın mühendisliğini seç[miş]” (Filizok, 2005: 50) ve “eski hayatı beğenmeyerek yeni bir hayat ibda etmek” (Ziya Gökalp, 10 Ağustos Çarşamba: 138) olarak nitelediği içtimaî inkılabı gerçekleştirmek, toplumu yükseltmek adına çabalamıştır. Ziya Gökalp, Yeni Hayat idealini başlangıçta Alfred Fouillée'nin kuvvet-fikir nazariyesinden sonrasında Durkheim'in “dayanışmacı ve bütünleştirici” (Türkdoğan, 2015) sosyolojisinden etkilenecek olgunlaştırmıştır.

² Edebiyat çerçevesinden eski ve yeniye bakışlarını anlatan benzer bir yazı örneği için bk. Ali Canip & Ziya Gökalp, 27 Nisan Çarşamba: 25-29.

Yeni Hayat'ta “edebiyat, ilim ve felsefe vasıtalarıyla” (Ziya Gökalp, 10 Ağustos Çarşamba: 140) vatan için çalışma ilkesi benimsenmiştir. Ziya Gökalp, “Yeni hayat dehrî bir yaşayış değil, millî bir yaşayıştır, [...] yeni hayat ibda edilecek bir hayat olacaktır” (10 Ağustos Çarşamba: 140) tanımlamalarıyla Yeni Hayat'ın Batı taklitçiliğinden uzak, millilikten, bilimden ve özgünlükten yana Türk kültürüne uygun şekilleneceğini vurgulamıştır. Türk harsının unutulmuş öz yaşayış değerleri canlandırılıp Batı'dan da fayda sağlayacak bilgi ve teknolojilerin alınmasıyla güçlü temeller üzerine Yeni Hayat'ı inşa etmeyi hedeflemiştir. “Burada başka bir kültürün takipçisi olmaktan çok, cevheri kendinde arama anlayışı söz konusudur” (Türk, 2017b: 473) ki bu da Yeni Hayat fikrinin aslında öze dönük bir hareket olduğunu kanıtlamaktadır.

Yeni Hayat fikri Selanik'te doğmuş, İstanbul'a ve Anadolu'ya kısa sürede yayılmıştır. Başlangıçta Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp'ın *Genç Kalemler* dergisinde sunduğu fikirler kısa sürede benimsenmiş, “Yeni Hayat Kadrosu”, Yeni Lisan'ın açtığı yoldan yavaş yavaş bir gençlik akımı hâlinde gel[miştir]” (Alangu, 2020: 157). *Genç Kalemler*'in ardından Selanik ve İstanbul merkezli: *Yeni Felsefe, Halka Doğru, Türk Sözü, Yeni Mektep* vb. dergiler ile Anadolu merkezli: İzmir'de *Gençlik*, Konya'da *Şihâb* gibi dergilerde pek çok aydın yazılarıyla Yeni Lisan ve Yeni Hayat'ı desteklemiştir. Kazım Nami Duru, Aka Gündüz, M. Nermi, Akil Koyuncu, Rasim Haşmet, Mehmet Ali Tevfik, Suphi Ethem, Yunus Nadi gibi yazarların Yeni Hayat kadrosuna dâhil olduğu belirlenmiştir.

Ziya Gökalp; “yeni iktisat, yeni aile, yeni bedaat, yeni felsefe, yeni ahlâk, yeni hukuk, yeni siyaset” (10 Ağustos Çarşamba: 138) şeklinde detaylandığı Yeni Hayat'ın her alanı kapsadığını vurgulamıştır. Yeni Hayat kadrosu bu kapsamlara yoğunlaşarak düzeltilmesi için neler yapılması, nasıl hareket edilmesi gerektiği noktasında rehber niteliğinde yazılar yazarak toplumsal bir kalkınma için

halkın farkındalığını artırmaya çalışmıştır. Yeni Hayat kadrosu, konunun tam olarak anlaşılması ve yaygınlaşması için halkın rahatlıkla ulaşabileceği fiyat açısından ucuz Yeni Hayat kitapları yazılmasını gençlere önermiş ve bunun ilk örneklerini de kendileri “Millî Jimnastik”, Vatan!.. Yalnız Vatan!”, “Hayat ve Şebab” isimli kitaplarıyla vermiştir.

Ali Canip ve Ziya Gökalp'ın *Genç Kalemler*'de yayımladığı “Yeni Lisan” başlıklı ortak yazıda: “Yeni Lisan Türkler için sade bir edebiyat meselesi değildir; o her şeyden evvel bir lisan, bir hayat meselesidir. Şüphesiz ki kılıç bir ihtilal yapar, o ihtilalin arkasından bir inkılâp doğuran ancak ‘kalem’dir” (27 Nisan Çarşamba: 26) diyerek Yeni Hayat’ı gerçekleştirmenin yolunun Yeni Lisan ile yapılacak eğitimden ve bunu destekleyici yayınlardan geçeceğini işaret etmiştir. Buna göre sade ve millî bir dil oluşturup edebiyatta halka doğru anlayışına uygun eserler vererek halkın yapılacak yeniliklerde idrakini kolaylaştırmayı, toplum ile her an etkileşim sağlayarak aydın-halk kopukluğuna son vermeyi hedeflemişlerdir. Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip ve onları takip eden kadro benimsedikleri Yeni Hayat anlayışıyla hem bilimsel makale hem edebî eserler yazarak halk ile yakınlaşmayı sağlamıştır.

Toplumu şekillendirmeye aileden başlayan Yeni Hayat kadrosu, yeni neslin ahlak ve bilgi yönünden donanımlı yetişmesini önemsemiş ve çocuklara doğru rol model olmaları için öncelikle anne ve babaların eğitimini esas almıştır. Yeni nesli yetiştirerek aileden topluma değişimi sağlayacak olan özellikle kadınlardır. “Bu nedenle ‘yeni hayat’ kadının dönüşümünü, ‘yeni kadın’ın inşasını gerektir[miştir]” (Toprak, 2017: 41-42). Kadının aile, iş ve sosyal hayata katkılarının arttırılması amacıyla kız çocuklarının eğitim kademeleri yükseltilmiş, onlar için çeşitli meslek okulları, öğretmen okulları açılmıştır. Okul ile gerçek hayat arasındaki farkın azaltılması için örgün eğitimde çocukları hayata hazırlayacak uygulamalı programlara ihtiyaç duyulduğunun altı çizilmiştir. “Hakikat, mektep ile harici hayat arasında ne kadar büyük farklar vardır. Çocuk mektepte başka türlü öğretilir. O suretteki hayata karışınca mektebin

verdiği malumat ve meziyet çok defa işlemez bir alet gibi kalır. Hâlbuki çocuğu hayal için değil, hayat için yetiştirmelidir” (Sabri Cemil, 1327: 296) düşüncesiyle müfredatlardaki uygulamalı ders sayısını artırarak gençleri memuriyetten ziyade üretici mesleklere yöneltmişlerdir. Yeni Hayat kadrosunun hedef kitlesi halk özellikle gençlerdir, yeni toplum inşası yeni neslin inşası ile mümkün görülmüştür. Bu nedenle hemen her yazılarının bir bölümünde gençlere hitap ederek onlara büyük sorumluluklar yüklemiştir. Yeni nesle çalışkan ve dışarıdan gelebilecek her türlü tehlikeye karşı uyanık olmaları önerilmiştir:

“Ey gençler! Ey bugün eski devirden kalma mekteplerin dar dershanelerindeki kuru sıralar üzerinde müstakbeli kazanmak için çalışan gençler! Sizi bekleyen vazifeler pek ağırdır. Siz, bütün dünyaca siyasî ve içtimâî mevcudiyeti silinmek istenilen bir milleti kurtaracaksınız. Evet bütün dünyaca... Avrupalıların hilâl ve salıp namına yaptıkları haksızlıkları şüphesiz biliyorsunuz... Unutmayınız ki etrafımızdaki Bulgar, Sırp, Karadağ, Yunan hükümetleri ihtizar dakikalarımızı beklediklerini saklamıyorlar. Rumların, Bulgarların, Sırpın Osmanlılık vatanındaki mektepleri meydanda... Oralarda şiddetli bir Türk düşmanlığı talim olunuyor ve bunu bütün dünya biliyor, gazeteler yazıyor.” (Ömer Seyfettin, 29 Mart 1327: 6)

Beynelmîl gizli cemiyetlerden yayılan zararlı fikirlere karşı bilinçlenerek vatani korumaları için taklitten uzak kendi tarihine, diline, edebiyatına, kültürel değerlerine hâkim gençlerin yetişmesi için çaba gösterilmiştir. Gençlere kendilerini geliştirdikten sonra Yeni Lisan ve Yeni Hayat fikirleri ışığında sade dille millî bir edebiyat oluşturarak halka hitap eden eserler yazmaları, topluma fayda sağlayan bilimler üretmeleri öğütlenmiş, böylelikle okunurluklarını ve kalıcılıklarını da arttıracakları söylenmiştir.

Yeni Hayat kadrosu, ülke ekonomisinde giderek artan azınlık hâkimiyetinin önüne geçerek planladığı yenilikleri millî ekonomi ile gerçekleştirmek için halka üretim ve yerli malı tüketim tavsiyelerinde bulunmuştur. Devletin yeterli yerli sermayeye sahip olmadığından halkın

birikimleriyle yapacağı bireysel teşebbüs desteklemelerinin ne denli önemli olduğu vurgulanmıştır. İktisadî yapıyı kalkındırmak adına çiftçilik, esnafılık, ticaret gibi işlerin yapılması teşvik edilmiştir. “Celîdir ki milletimizin yegâne serveti ziraattır. Ve âtide yine o olacaktır” (Ahmet Tevfik, 1327: 261) gibi benzer düşünceler ile tarıma büyük önem verilmiştir. Yeni tarım yöntemleri hakkında yazılar yayımlanarak halk bilinçlendirilmeye çalışılmış, yeni nesil çiftçiler yetişmesi için okul müfredatlarına ziraat dersleri konulmuş, özel olarak ziraat mektepleri açılmıştır.

Bu çalışmada Yeni Hayat hamlelerinin din olgusu ile ilgili bağlamları edebiyat ve din sosyolojisinin imkânlarından istifade edilerek *Genç Kalemler, Halka Doğru, Yeni Mektep, Türk Sözü, İslam Mecmuası* metinlerinde yer alan söylemler ışığında değerlendirilecektir.

Yeni Hayat Kadrosunun Dine Bakışı

Her yenilikte olduğu gibi Yeni Hayat fikri de ilk olarak tepkilerle karşılaşmıştır. Yeni Hayat’a kadar yapılan ıslahat çalışmalarının hemen hepsinin “tepeden zorlan[ması]” (Berkes, 2017: 423) sebebiyle “halk arasında yeniliklere karşı güven ve istek [oluşmasının] aksine halk kendini, reform adına yapılmış işlerin altında ezilmiş görüyordu” (Berkes, 2017: 172). Halkın bu gibi hislere kapılmaması için yapılacak inkılaplarda onlarla birlikte hareket edileceği Yeni Hayat kadrosu tarafından yolun başında açıklanmıştır. Pek çok aydın tarafından da ütopyik olarak algılanan ve gerçekleşmesi mümkün görülmeyen “Yeni Hayat’, Gökalp’in elinde ayakları yere basan Türkçü bir ideolojiye dönüş[erek]” (Celal, 2008: 88) onları yanıltmıştır.

Tanzimat’la birlikte yoğunlaşan modernleşme sürecinde Batı medeniyeti öğelerinin ülkeye girmesiyle hem örfî hem dinî değerlerin zarar göreceği kaygısını taşıyan halk, Yeni Hayat düzenlemeleri sırasında bu değerlerin ihmal edileceğini düşünmüştür. Halkın din hususundaki hassasiyetinin farkında olan Yeni Hayat kadrosu ise çağdaşlaşmanın

İslamiyet'ten ayrı tutulamayacağı görüşünü benimsediklerini, dinden ödün vermeyerek özgün bir hayat kurma eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Yeni Hayat idealinin gerektirdikleriyle İslamiyet'in emirlerinin benzerliğini ortaya koyan bilimsel yazı ve edebî eserleriyle görüşlerini desteklemişlerdir. Dönemin İslamcı muhalif partileri, İttihat ve Terakki ile mensubu olan Yeni Hayat kadrosunu dinî değerlerin aksatılması noktasında eleştirmiştir. Buna karşılık Durkheim sosyolojisinin de etkisiyle Ziya Gökalp birkaç yıl sonra “Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak” olarak formüle edeceği fikirleri Yeni Hayat'ta birleştirilerek ilerleneceğini “Türkleşmek, İslâmlaşmak mefkûreleri arasında bir tearuz olmadığı gibi, bunlarla muasırlaşmak ihtiyacı arasında da tenazû değildir” (Ziya Gökalp, 1960: 10) diyerek üç akımın birbiriyle çatışmadığını belirtmiştir. Türkçülük fikrini ön plana almakla birlikte İslamiyet'i ve çağdaşlaşmayı geri bırakmayacaklarını yazılarında sezdirmişlerdir.

Yeni Hayat fikrinin Selanik'ten yükselmesi ve o dönem Selanik'te “Mason localarının yaygın” (Alangu, 2020: 165) oluşu Yeni Hayat kadrosunun da mason olabileceğine dair kuşku uyandırmıştı. Bu kuşkuları ortadan kaldırmak adına Ali Canip; kendisi, Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp'ın mason olmadığını: “Masonluk, Meşrûtiyet'ten sonra da şehirde pek yaygın bir hâldeydi. Öyle ki, arkadaşlar içinde Ziya'dan, Ömer'den, benden başka Mason olmadık kimse kalmamıştı. Biz Masonluğun insâniyetperverlik süsü altındaki kozmopolit temâyülüne muhaliftik” (Ali Canip'ten akt. Alangu, 2020: 166) şeklinde belirterek haklarındaki yanlış düşünceye netlik kazandırmıştır. Yeni Hayat kadrosu mason localarından yayılan “beynelmileliyet ve insaniyet” fikirlerine karşı tavır sergilemiş, bu kavramların esasen ne anlama geldiğini ve zararlarını açıklayarak halkı bilinçlendirmeye çalışmıştır (Polat, 2018)³. “Biz [...] başkalarının ‘beynelmileliyet’ fikirlerini neşretmelerine

³ Bk. *Vatan! Yalnız Vatan!* kitabı.

müsamaha eder, aldırılmazsak mefkûremiz olan ‘vatan’ aşkına vefasız kalmış oluruz” (Polat, 2018: 256) diyerek konunun ciddiyetine dikkat çekmiştir.

Ömer Seyfettin “Hars, Medeniyet, Temeddün” makalesinde: “Medeniyetin başlıca esası: Dindir. İbadat ve itikadat gibi diğer bütün müesseseleri de din doğurmuştur. İçtimaiyat ilmi, dinî hâdiselerin ibtidaiyetini ilk defa gösterince herkes şaştı. Hâlbuki bunlar bütün diğer hâdiselerin tohumu idi. İçtimaî hayatın muhtelif tezahürleri hep dinden çıktı. Bu tezahürlerin unsurları dinde mündemiçtir” (28 Cemâziyelâhir 1333 / 30 Nisan 1331: 633-634) ifadeleriyle İslamiyet’in medenileşmeye engel olduğu fikrine karşılık toplumsal ahlak kurallarının, hukukun, edebiyatın dahi dinden türediğini hatırlatmıştır. Medeniyetle dinin ayrılmaz parçalar olarak ne kadar birbirine bağlı iki kavram olduğunun altını çizmiştir. İslam medeniyetinin beynelmilel yanlarına işaret ederek harsın sadece millete ait olacağını vurgulamıştır. Yeni İslam medeniyetinin ise Türk kültürüne dayalı doğacağını dile getirmiştir. Benzer görüşe sahip Ziya Gökalp “Türk milleti Müslüman olduğu için İslâm dini, tabîî, Türk harsının mühim bir unsuru olarak daima kalacaktır. Demek ki ümmet irfanı ile millî hars arasında bir tenakuz bulunmak şöyle dursun, bilakis din, millî harsın membaini teşkil ettiği için, bu iki unsur arasında sıkı bir tesanüt mevcuttur” (10 Kânun-ı Sâni 1918: 2) diyerek Türk halk kültürüyle İslamiyet’in birbirlerinden beslendiklerini onları ayrı ayrı değerlendirmek yerine bütün olduklarını hatırd tutmanın hayata katkı sağlayacağını savunarak aralarındaki ilişkiyi göstermiştir.

Ziya Gökalp, Yeni Hayat’ı açıkladığı daha ilk -Yeni Hayat ve Yeni Kıymetler- makalesinde “ibda”nın gerekliliğini hem kültüre hem inanç sistemine bağlamıştır. Osmanlı çatısı altındaki gayrimüslimlerin

Avrupa'yı taklit edip 'hazır elbise'yi giyerek hızla ilerlediklerini fakat Müslüman Türklerin bunu yapamayacağını dile getirmiştir⁴:

“Biz İslâmlar hayatımızdaki hususiyetlerden dolayı medeniyetin bu hazır kaidelerini, basma kalıp maişetlerini taklit edemedik. Bizim için ısmarlama elbise kabilinden ölçümüze muvafık maişetler, kaideler lâzımdı. Bu vatandaşlar eski hayatı terk eder etmez Avrupa hayatını meşk ittihaz ettiler. Biz ayrı bir ümmet olduğumuz için bu meşkı istinsaha meyletmedik. Kendi karihamızdan yeni bir medeniyet ibda'ına lüzum gördük.” (Ziya Gökalp, 10 Ağustos Çarşamba: 140)

Avrupa'yı Rönesans ve Reform hareketlerine sürükleyen nedenlerden biri Ortaçağ'ın kilise baskısı idi. Avrupa bu baskıyı kırdıktan sonra modernleşmeye başlamış ve bu durum dünyada dinin modernleşmeye engel olduğuyla ilgili bir algı oluşturmuştu. Osmanlı Devleti'nin Rönesans'ı olarak nitelenen Tanzimat devrinde atılan yenileşme adımlarında da benzer düşüncelerin esintileri görülmüş fakat II. Meşrutiyet'ten sonra gelişen Yeni Hayat'ta İslamiyet'in terakkiye engel olmadığını kanıtlayan söylemler ile bu algı kırılmaya çalışılmıştır. Yeni Hayat kadrosu, Yeni Hayat'ın inşasına kaynak olarak milletine ait kültürel değerleri ve bilimi ön plana çıkartırken İslamiyet'in öğütlerini de bu esaslarla birleştirip özgün bir yol üreterek yükselmeyi hedeflemiştir. Yeni Hayat'ın kapsamlarında yapılacak düzenlemeler hakkında halkı aydınlatırken fikirleri ile İslamî öğütlerin uzlaştığını göstermek adına hadislerden, dinî olaylardan örnekler sunmuştur.

Yeni Hayat kadrosu Yeni Hayat'ın ilk ve en önemli alanı olarak gördüğü dilde millîlik ve birlik esaslarını benimsemiş, lisana yerleşmiş kelimeleri çıkartmaktan ziyade lisana hâkim olan yabancı kuralları arındırmadan yana tavır sergilemiştir. “Mesela kelime-i şehadet bir

⁴ Benzer bir görüşe Ömer Seyfettin'in Primo Türk Çocuğu hikâyesinde de rastlanmaktadır: “Biz Türklere gelince, dinimiz Müslümanlık olduğundan Hristiyanlıktan çıkan bir müessese mümkün değil bize gelmiyor, aksi tesirler husule getiriyordu.” (Ömer Seyfettin, 15 Mayıs 1330: 48)

cümle-i âliyye-i Arabîye olduğu hâlde lisanımızda o kadar marufiyet kesbetmiştir ki din kardeşlerimizden bir Arap onu nasıl Arapça tanıyorsa bir Türk de aynıyla o kuvvette tanır. Şimdi biz cümle-i âliyye-i Türkçeleştirelim diye (yoktur tapacak çalap ancak) cümle-i Türkiye'sine tahvil edecek olursak bilakis işte o zaman lisanımızı bozmuş oluruz” (Bursalı Mehmet Tahir, 1327: 17) diyerek halkın kullanımına alıştığı dinî kelime ve terimlerin aynı kalmasına özen gösterilerek yeni bir karmaşanın önüne geçileceği işaret edilmiştir.

Eğitim alanında gerek öğretmenlerin bilgi eksikliği gerek müfredatların yetersizliğinden dinî eğitimin çocuklara katkı sağlamayarak onları bunalıma ve buhrana sürüklediğini bu nedenle eğitim programlarının gözden geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenlerin öğrencilere din-bilim çatışması yaşatmak yerine aralarındaki uyumu göstermeleri önerilmiş, böyle yapıldığı takdirde çelişkilerden kurtularak daha sağlıklı gelişecekleri ve hayata daha sağlam tutunacakları anlatılmıştır. Yeni neslin donanımlı yetişmesi için İslam, Türk ve çağdaş terbiyenin üçünün de doğru şekilde öğretilerek bilinçli yetiştirilmeleri vurgulanmıştır:

“Bir Türk babası, çocuğunun Türkçe konuşmamasına, Türkçe okuyup yazmamasına, Türk tarihini bilmemesine rıza gösteremez; aynı zamanda İslâm itikat ve ibadetlerini bilmemesini, İslam tarihinden bihaber kalmasını da tasvip edemez. Bu baba çocuğunun Türk ve İslâm olarak büyümesini istediği gibi muasır bir insan olarak yetişmesini de arzu eder. O hâlde bizim için tam bir terbiye üç kısımdan mürekkeptir: Türk terbiyesi, İslam terbiyesi, Asır terbiyesi.” (Ziya Gökalp, 16 Rebiülevvel 1332 / 30 Kânun-ı Sâni 1329: 14)

Yeni Hayat kadrosu öğrenme hızları yüksek olan küçük yaştaki çocukların eğitimi sırasında şiirlerin, hikâyelerin, oyunların içine İslamî bilgileri yerleştirmenin öğretimi kolaylaştıracağını ve çabuklaştıracağını belirterek eğitimde kullanılacak örnek metinler yazmışlardır⁵:

⁵ Benzer bir örnek için bk. Gündüz, 1328: 408.

“Bunu iyi bilin ki din,
Vicdanların kanunudur.
Allah bize bir Peygamber,
Bir de Kuran'ı göndermiş;
Onun ile bize söyler,
Doğru nasıl olur her iş.” (İbrahim Alaaddin, 1328: 384)

Yeni Hayat anlayışında gençlerin eğitimi sırasında modern bilgilerden, değişikliklerden kaçınmayıp zamanın şartlarını göz önünde bulundurma tercih edilmiştir. İslamiyet'in de bunu önerdiği Hz. Ali'nin nasihatine yer verilerek açıklanmış ve böyle bir kolaylığı öneren İslam dini yüceltilmiştir: “Her zamanın kendine göre bir terbiyesi vardır. İslam hükemasının piri olan Hazret-i Ali (evlatlarınızı tamamen kendinize benzetmeye çalışmayınız; zira onlar başka zaman için yaratılmışlardır.) buyurmuştur. [...] Zaman ile kanunların, terbiyenin değişeceğini 1300 yıl evvel kabul eden din ne âli bir dindir. Bizde onun nurlu gölgelerinde gözümüzü açıp çalışalım” (Abdülfeyyaz Tevfik, 23 Mayıs 1329: 52). Yeni Hayat kadrosunun bu önerilerle yeni neslin üzerinde değişim ve yenilik noktasında kurulmaya çalışılan dinsel baskıyı kaldırmaya çalıştığı görülmektedir. Çocuklardaki değişime, olumsuz tepki gösterebilecek anne ve babaların zihniyetlerini değiştirmeye girişmiş, gençlerin eskilere benzemeden Yeni Hayat fikirleriyle yetişmeleri noktasında engel teşkil edebilecek her düşünce ile mücadeleye girişmişlerdir. Hayatın karmaşasında ahlaksızlığa sürüklenen yeni neslin ahlaklı ve terbiyeli yetişmesinde ailelere büyük sorumluluk düştüğünü yine “Peygamber Efendimizin (evlat babasının filizidir)” (Abdülfeyyaz Tevfik, 30 Mayıs 1329: 58) sözüyle dikkat çekilmiştir. Anne babaların davranışları, ahlakı, terbiyesi çocuklara örnek olacağından ailelerin eğitime kendilerinden başlaması gerektiği ve aile ne kadar düzgün olursa evlatlarında o derece iyi yetişeceği görüşü benimsenmiştir.

Yeni Hayat kadrosu kız çocuklarının eğitimlerinin kademesinin artırılması, daha yoğun eğitim-öğretim görmeleri için çalışmalar yapmış, kızlara özel yeni eğitim kurumları açılmasını sağlamıştır. Kız

çocuklarının okutulmasına karşı çıkan zihniyetlere, eğitimin onların doğal hakkı olduğu anlatılırken konunun İslamiyet'teki yeri ve öneminden bahsedilerek inançtan destek alınmıştır. Yazılarında Hz. Peygamber dönemindeki kadınların eğitim durumuna göz atılarak o devirlerin bakış açısı sunulmuştur: “Peygamber Efendimiz hazretlerinin zaman-ı saadetlerinde ve ondan sonraları yani İslamiyet'in en parlak zamanlarında Müslüman kadınları hep okur yazarlardı. Hatta onların arasında erkeklerden daha çok okumuş, daha âlim bir takım büyük, kıymetli, kadınlarda meydana çıktı. Hazret-i Peygamberin zevcât-ı tâhîratından Hazret-i Ayşe ile, kerimeleri Hazret-i Fatma, sonra meşhur (Rabia-yı Adeviyye) İslamlığın yetiştirdiği büyüklerdendir” (İmzasız, 8 Ağustos 1329: 141). Yeni Hayat kadrosu düşledikleri içtimaî inkılabı bir ülkeyi fethetmek kadar güç görerek hayatın her alanında kadınların; yol gösterici, toparlayıcı, düzen verici özelliklerinden faydalanarak bu yolda omuz omuza savaşmak istemiştir. Kadınların yaşamdaki etkinliklerini yeniden arttırmak adına hem İslamiyet öncesi hem İslamiyet döneminden bilgili, güçlü kadınları topluma hatırlatarak onların örnek alınmasını amaçlamıştır.

Yıllarca kimi kesimlerce yeni bilgiler edinmeye engel olarak din gösterilmiştir. Yeni Hayat kadrosu ise bu düşüncenin yanlışlığını zaman zaman sahih kaynaklardan alınan hadislerle çürütmeye çalışmıştır. Ziya Gökalp, İslamiyet'in ilme verdiği kıymeti “ilim Çin'de bile olsa arayınız!” (24 Kânun-ı Sâni 1918: 43) hadisini hatırlatıp “[...] İslâmiyet, bizi beşikten mezara kadar ilmi aramaya, ilmi bulmak için hatta Çin'e kadar gitmeye memur ediyor” (8 Ağustos 1918: 62) şeklinde yorumlayarak ilmin beynelmilel olduğu ve ilim yolunda bahanelere sığınmadan onu aramak, her an peşine düşmek gerektiğini telkin etmiştir. Ülkenin sorunlarının çözülmeye, vatanın, milletin refaha kavuşturulmaya öylesine çok ihtiyaç vardır ki Müslüman- Türklerin üzerindeki ataletten kurtularak bir an önce bilim ve teknolojileri öğrenmeleri, kullanmaları

gerekmekteydi⁶. Bu nedenle onu harekete geçirebilecek her bilgi kullanılmıştır.

Yeni Hayat'ın yapı taşını oluşturan Durkheim sosyolojisinin yanı sıra Yeni Hayat edebiyatıyla sosyoloji disiplini arasında da sıkı bir ilişki vardır. Öyle ki bu devrin edebiyatı üzerinde sosyal, politik, ekonomik şartlar fazlaca etkili olmuş, yazarlar toplumun sorunlarını, sorunların çözümüne dair önerilerini eserlerine taşımıştır. Eserlere taşınan hususlardan biri modernleşme sürecinin başlangıcından itibaren tartışılan dinî değerlerdir. Yeni Hayat kadrosu konu hakkındaki görüşlerini realist çizgide oluşturdukları edebî eserlerine yansıtmıştır. Millî duyuş ve düşünüşü barındıran, kaynağını halkın yaşamından ve kültürden alan bir edebiyat oluşturmak istenerek bu doğrultuda eserler hazırlanmıştır. Yeni Hayat hikâyelerinin bir kısmında kahramanlar akıllı, eğitilmiş, ahlaklı, dindar özelliklere sahip halktan kişiler olarak betimlenmiştir. İlmî ve dinî eğitimleriyle bilinçlenmiş kişilerin vatana, millete sunduğu katkılar örneklendirilmiştir: “Bu küçük Müslüman köyünün bu kadar terakki etmiş olması en ziyade, köy imamı ve mektep hocası Hafız Hüseyin Efendi'nin gayretinden ileri gelmişti. [...] Hüseyin Efendi'nin mescitteki hutbeleri, vaazları, mektepteki nasihatleri herkese çalışmanın lüzumunu, yaşamanın ne demek olduğunu anlatmıştı” (Köprülüzade, 4 Temmuz 1329: 98). İslamiyet'i çıkarları uğruna kullanan din adamlarının yaygınlaştığı bu dönemde dinin kötüye kullanımı inanca olan güveni sarsmıştır. Yeni Hayat kadrosu bu güven kaybını gidererek dinî bağları güçlendirmek adına kimi eserlerinde dindar kişileri aynı zamanda bilgili ve çalışkan bireyler şeklinde tanıtarak toplumdaki olumsuz algıyı kırmaya, halka yeni bir bakış açısı kazandırmaya çabalamıştır. Eserlerin

⁶ Tembellikten kurtularak çalışmanın dinen gerekliliğini ve Allah tarafından bahşedilenin kıymeti bilinerek değerlendirilmesini vurgulayan şiirler için bk. Gündüz, 25 Cemâziyelâhir 1332 / 8 Mayıs 1330: 226-228; Gündüz, 8 Şaban 1332 / 19 Haziran 1330: 342-343; Fani, 3 Nisan 1330: 412-413; Mevlevî Hidayetullah, 24 Teşrin-i Evvel 1329: 227.

bazılarında idealize din adamlarına bazılarında olumsuz özelliklere sahip din adamlarına yer vererek halkın her ikisini de değerlendirmesi sağlanmıştır. *Halka Doğru* dergisindeki “Görücü ve Tosun”⁷ hikâyesinde İmam Efendi’nin bir aileyi hile ile dağıtması ve bunun toplumda yol açtığı problemler dile getirilmiştir. İmam Efendi’nin karşısına geçerek bu davranışının hangi dine sığıldığıyla ilgili hesap soran kişinin köyün delikanlılarından olması da yeni nesli dinin keyfi kullanımına karşı harekete geçirecek uyarıcı bir emsaldir. Hikâyenin sonunda kötü niyetli din adamının aldığı ceza Allah’ın adaletine yorularak İslamiyet’e uygun olmayan davranışlar yerilmiştir.

İslamiyet’in kabul yıllarının üzerinden zaman geçmesiyle dinî emir ve öğütlerin içerisine hurafe ve batıl inançlar karışmıştır ki bu da yanlış yorumlara sebep olmuştur. Dine yerleşen bu yanlış inanışların fark ettirilerek ayıklanması amaçlanmıştır. Ömer Seyfettin, “Bahar ve Kelebekler” hikâyesinde siyah veya sarı kelebek görmenin kedere, ölüme yorulması üzerinden: “Mazi ve batıl itikatlar o kadar kuvvetli ve müthiş idi ki bütün idrake, bütün ilme, bütün fenne, bütün hakikate galebe çalıyor, tahavvül kanunun o muhayyel ve nazarı kuvvetini esasından kırıyordu” (Ömer Seyfettin, 29 Mart 1327: 19) cümleleriyle batıl inançları eleştirmiş, ilerlemeye engel olduğuna dikkat çekmiştir. Ömer Seyfettin’in Pamuk İpliği hikâyesinde ise Müslümanlar ve Hristiyanlardaki izdivaç anlayışı bahis edilmiş, İslamiyet’in Hristiyanlarla evlenmeye müsaade etmesi Batılılar tarafından özgürlük olarak addedilmiştir. Hikâyede Müslümanlardaki izdivaç hakkında yanlış bilinenleri düzeltme girişimleri görülmektedir. Avrupa medeniyetin aklı üstün tutan tavırları doğrultusunda farkında olmadan İslamiyet’e doğru yaklaştıkları belirtilmiştir.

⁷ Nazım, 10 Temmuz 1329: 118-120.

Türk Sözü dergisindeki “Turhan Bey”⁸ isimli hikâyede memuriyeti bırakıp köye dönen kahramanın arazisinde üretim yaparak zenginleşmesiyle kendisi ve köydeki insanlara katkıları anlatılmıştır. Ekonomik kalkınmanın yanı sıra Turhan Bey köylü çocukların cahil ve bilgisiz kalmaması için köye mektep ve cami yaptırmıştır. Bu durum Yeni Hayat kadrosunun her bilgiyi uygun yerde ve doğru şekilde öğrenilmesi düşüncesini yansıtmaktadır.

Dinin toplumsal tarafını ön plana alan Yeni Hayat kadrosu toplumsal nasihat ve ibadetlerden örneklere daha yoğun yer ayırmıştır. Bazı hikâyelerinde hem bireysel hem toplulukla gerçekleştirilen namaz ibadeti ele alınarak yapılacak etkinliklerin düzenlenmesinde namaz vakti, namaz kılındıktan sonra gibi zaman dilimleri esas alınmıştır. Alp Tekin’in “Cirit” adlı öyküsünde cirit oyununun oynanması için Müslümanlar için kutsal sayılan ve Cuma günü ve Cuma namazı sonrası seçilmiştir⁹: “Karar verildi. Bu cuma muhakkak oynanacaktı. Kadir’le Salim’i civar köylere saldırdılar, cumaya bekledikleri haber verildi. Cuma da en latif bir bahar sabahı kadar hoştu. Namaz; köyün biricik camiinde kılındı” (Alp Tekin, 27 Şubat 1329: 373). Toplu ibadetlerin yardımlaşma, dayanışma ve kaynaşmayı arttırdığı bilinmektedir. Osmanlı’nın içinde bulunduğu bu zor süreçlerde bu birliğe oldukça ihtiyacı vardır ki bu seçimle İslamiyet’ten itibaren hayatın bir parçası hâline gelen toplu ibadet geleneklerinin gücünden yararlanılacağına işaret edilmiştir.

Yeni Hayat kadrosu, uzun yıllar süren savaş ve kayıpların ardından yorgun düşen halkın eski gücünü, kuvvetini kazanması için beden terbiyesini önemseyen bir anlayışla halkı spora yönlendirmiştir.

⁸ Cevat Turgut, 19 Haziran 1330: 82-86.

⁹ Namaz, dua, cami ve türbe ziyareti gibi ibadetlere değinilen diğer bir eserler için bk. Gündüz, 16 Şubat 1327: 88-92; Gökalp, 16 Mayıs 1329: 41-42; Gökalp, 25 Temmuz 1329: 121.

Spordan sonra beden sağlığı için ikinci gerekli olan unsurun temizlik olduğunu belirtmiş ve “sık sık yıkanma[nın] hem dinen hem de sıhhaten lazım[lığını]” hatırlatmıştır. “Mümkün olursa her gün idmana müteakip soğuk veya ılık su ile duş yapmak yahut bir sünger ile vücudun her tarafını ovma bir günlük hayatı tecdid etmek demektir. Her gün yapılması mümkün olan şu ufak ameliye ile beden daima ter ü taze bulunur” (Mehmet Fikri, Nisan 1328: 362). Kişilerin bazen kendi varlıklarının üzerinde tuttuğu değerler uğruna hareket geçtiği bilinmektedir ki Yeni Hayat kadrosu da halka sağlıklarını koruma noktasında tavsiyelerde bulunurken dinin emirlerinden destek almıştır.

Ali Canip’in “Kış Duası” şiirinde karın, yağmurun, soğğun tabiatta ve canlıların yaşamında oluşturduğu zorluk ile hayatın zorluğu bağdaştırılarak kış mevsimi olumsuz bir bakış açısıyla sunulmuştur. Şiirde sıkıntılı yaşamdan huzura, kederden sevince, kıştan bahara, yaza kavuşmak için dine sığınılmış, ilahi yardım beklenilmiştir. Bu sığınmış yüzyıllardır insanlığın hemen her çaresiz, sıkıntılı anında bir çıkış yolu, tutunacak bir güç ararken bulduğu ya da aslında içinde var olanın farkına varmasıyla ortaya çıkan bir durumdur. Eski hayattan memnun olmayarak onu karanlık, soğuk, kederli ve mutsuz bulan Yeni Hayat kadrosu da Yeni Hayat’ı kurarken ilahi güçten yardım almaya yönelmiştir.

“Dedim: Tanrım Yeşilyurd’a yakışmıyor solgunluk,
Yakışmıyor bu kara kış, yakışmıyor bu soğuk..
Ona sen ver yine kalbi âteş dolu bir bahâr:
Milyonlarca anası yok kuzuları var, donar.
Milyonlarca kuzuları korkunç yola sapmasın,
Acı Tanrım, acı, acı.. Zâlim kurtlar kapmasın.” (Ali Canip, 1328: 130)

Şiirde en dikkat çeken ve benzerine az rastlanacak noktalardan birisi ilahi güce yalvarışın cevabını bir dize sonra; doğanın şenlenmesi, güneşin yüzünü göstermesi, hayatın canlanması ile bulmaktır.

“Baktım: Her yer şenlenmişti, ufuk kızışmıştı,
Altınordu gibi güneş mavi göğe taşmıştı.” (Ali Canip, 1328: 130)

Devlet ekonomik gücünü kaybettiğçe kapitülasyonların sınırları genişlemiş, azınlıklar ticari hayatı neredeyse ele geçirmiş ve ithal mallar yerli malın önüne geçmiştir. Yeni Hayat'ın maddi-manevi tüm hedefleriyle kurulması için millî bir ekonomiye ihtiyaç vardı ki bu ekonomiyi kurmak ve yükseltmenin temel koşulu çalışmak, üretmek ve pazarlamaktır. Avrupa'nın zenginleşmesi çalışkanlığına bağlanarak Türk inanç sistemindeki emirlere ters davranılmasından dolayı geri kaldığı teşhisinde bulunulmuştur: "Hristiyanlar bizi ezip yok etmek için çalışıp dururlarken biz ne yaptık? Köy kahvesinde tembel tembel oturduk, ötekini berikini gıybet ettik, çocuklarımızı mektebe yollamadık, gazete, kitap okumadık, dinimizi, Müslümanlığımızı unuttuk, Allahutaalaya isyan ettik" (İmzasız, 10 Temmuz 1329: 113-114). Yeni Hayat kadrosu, halkın bu gibi davranışlardan vazgeçmesini, özellikle gençlerin üzerlerindeki ataletten sıyrılarak çalışmasını öğütlemiştir. İslamiyet'te "[...] tembelliğin en büyük günah olduğu, Cenâb-ı Hakk'ın tembel kullarını hiç sevmediği [...] hele düşmanlarımızın dört taraftan üzerimize saldırdığı şu zamanda her vakitkinden fazla çalışmamız lazım geldiğini dilin döndüğü kadar anlatmış[tır]" (İmzasız, 15 Ağustos 1329: 146). Çalışıp helal yoldan para kazanmak önce ailenin sonra millet ve devletin kalkınmasına katkı sağlayacaktır. Yerli malı üretildikten sonra pazarlanması için açılan dükkânlara destek verecek olan millet, alışveriş yapacağı yerlerin Müslüman-Türk esnafına ait olmasına özen göstermeliydi. Öyle ki ancak yerli malına artan talep ile zenginleşme gerçekleşebilirdi¹⁰. Zenginleşince hem içeride hem dışarıda güçlenileceği ve itibar kazanılacağı bir hadis-i şeriften yararlanılarak aydınlatılmıştır:

"Bir hadis-i şerif "Eyle kâsiblerini yani çalışıp kazananları sor." buyuruyor. Biz yeni yola girmekle bu hadis-i şerifin sırrına mazhar olmağa başlıyoruz. Bundan şerefli ne olur? Kuvvetimiz, zenginliğimize tabiidir. Zengin olduğumuz takdirde hem daha rahat yaşayarak

¹⁰ Konu ile ilgili bk. İmzasız, 9 Mayıs 1329: 39-40.

sıhhatimizi yerine getiririz, hem de hazinemizi doldurarak ordu ve donanmamızı düşmanlarımızınki kadar ve belki daha ziyade kuvvetlendiririz. O vakit bizimde sözümüz dinlenir. Hatırımız sayılır.” (İmzasız, 6 Şubat 1329: 351)

Yeni Hayat kadrosu ekonominin düzelmesi için çalışkanlığı, üreticiliği tavsiye ederken ticarete ahlaklı ve dürüst davranılmasını İslamî bakış açısıyla destekleyerek hikâyelerinde de işlemiştir. Ali Suad’ın “Pek Muhterem Bir Adam” hikâyesinde Peygamberimizin “din muameledir” (4 Temmuz 1329: 102) sözüyle ticaret ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini açıklamıştır¹¹. Kazancın ne dükkân büyüklüğüyle ne mal fazlalığıyla alakalı olmadığını yalnız doğru davranışla gelirin artacağını ise yine Hz. Ebubekir’in ticaretteki tavrı üzerinden dile getirmiştir: “-Hazret-i Ebubekir’in dükkanını size gösterdiler mi? Benimki ondan daha büyük! Hâlbuki Hazret-i Sıddık orada doğrulukla zengin oldu. Sonra hepsini de fisebilillah sarf etti. Ah biz dürüst olsak her alemde daha zenginiz” (Ali Suad, 4 Temmuz 1329: 102). Uzun yıllar azınlıkların elinde kalan ticaret sahasına Türklerin geçmesinin düşünüldüğü o günlerde ticaret ahlakına dair nasihatler hikâyelere aksettirilerek halka yol gösterilmiş, farkındalıkları uyarılmıştır.

Yeni Hayat kadrosu, yazılarında yer yer dinî emirlere değindiği gibi kimi zamanda dergilerde direkt vaazlara bölüm ayırarak halkın harekete geçmesi için çabalamıştır. *Halka Doğru* dergisinde “Köylülere Vaaz”¹² üst başlığını taşıyan seri metinler, dinle yaşam arasındaki bağlantıyı açıklamaları bakımından buna örnek gösterilebilir. “Hükümetin mütereddît, ordunun münhezim, iktisadî, ‘içtimai ve ahlakî durumların bozuk ve sarsık’ buldukları bir zamanda bu vaazlardan müminler şifa beklemektedir. İslâmcı cereyan[ın] psikolojik telkin imkân

¹¹ Dinin davranışa bağlı yönlerini medrese hocalarının sert tutumları açısından değerlendiren diğer bir hikâye için bk. Ömer Seyfettin, 11 Nisan 1328: 166-171.

¹² İmzasız, 15 Ağustos 1329: 146-148; İmzasız, 10 Temmuz 1329: 113-116; İmzasız, 20 Haziran 1329: 81-83.

ve kudretin[i]” (Tunaya, 2001: 233) kullandığı gibi Yeni Hayat kadrosu da bu etkiyi kullanmıştır. Yeni Hayat fikrini destekleyici “Müslümanların faydasına çalışır, dinli bir hayat, hayatlı bir din” ibaresi ile çıkartılmış *İslam Mecmuası*’nda müstakil olarak İslamiyet ve sosyoloji arasındaki ilişki irdelenmiştir. Özellikle Ziya Gökalp, her iki alanı birleştiren ve ayıran yanlarını tetkik ederek kesişen noktalarına dikkat çekmiştir¹³. Yine aynı dergide Ziya Gökalp’ın “Yasaya Doğru III”¹⁴, “Çocuk Duaları”¹⁵, “İlahi”¹⁶ gibi dinî öğeler barındıran, dinî sevgi üzerine kurgulanmış şiirleri bulunmaktadır. Türk toplumunda erken uyanma ve Allah adıyla işe başlamanın o işi bereketlendireceği yaygın kabul görmektedir ve Ziya Gökalp bu iki anlayışı şiirinde birleştirerek sunmuştur:

“Her sabah erken
Uyanırım ben,
Derim gönülden
Elhamdülillah

[...] Nurlanır dağlar,
Tezgâhlar dolar,
Vazife başlar,
Elhamdülillah.” (14 Cemâziyelâhir 1333 / 16 Nisan 1331: 621)

Ziya Gökalp bu dönem yazdığı şiirlerini 1918’de yayımladığı *Yeni Hayat*¹⁷ isimli kitabında toplamıştır. Ziya Gökalp kitabının ön sözünde sarf ettiği: “Şuur devrinde şiir susar, şiir devrinde şuur seyirci kalır. İçinde bulunduğumuz zaman, galiba, birinci devreye aittir: Şairler müzlerinden uzak düşmüş, vezinle kafiye şuurulu müteşairler eline geçmiş... Bu hali çocukların hayatında da görürüz. Ders saatleri arasında

¹³ Bk. Ziya Gökalp, 30 Rebülevvel 1332 / 13 Şubat 1229: 40-44.

¹⁴ Bk. Ziya Gökalp, 10 Rebülahir 1333 / 16 Şubat 1330: 552.

¹⁵ Bk. Ziya Gökalp, 14 Cemâziyelâhir 1333 / 16 Nisan 1331: 621.

¹⁶ Bk. Ziya Gökalp, 7 Recep 1333 / 19 Mayıs 1331: 670.

¹⁷ Bk. Ziya Gökalp, 1941.

oyun fasılları var... Aynı zamanda, çocuk terbiyesinde birtakım dersler oyun tarzında verilir. Bunun gibi halk terbiyesinde de bazı fikirlerin vezin kisvesinde arz edilmesi fena mı olur” (1941: 5) cümleleriyle 1911-1918 yılları arası Yeni Hayat kadrosunun benimsediği edebiyat anlayışında estetik kaygıdan ziyade fikirleri yansıtmının ön planda tutulduğunu bir kez daha açıklamıştır. Ziya Gökalp ve Yeni Hayat kadrosu, Yeni Hayat fikirlerini içeren çoğu didaktik şiirleriyle halkı bilinçlendirerek yeni düzeni kurmaları için onları harekete geçirmeyi hedeflemiştir.

Sonuç

Osmanlı Devleti'nin zor zamanlarında kurtuluşu için aranan çare, modernleşmede bulunmuş ve modernleşme adına yüzyıllardır süregelen alışkanlıklar, yerinden oynatılmıştır. Üstelik hızlı bir değişim yaşanması istenmiştir ki bu durum halkın kabullenmesini güçleştirmiş, alınan siyasî kararlar sosyal hayatla bütünleşmeyince yapılan her yenilik eksik kalmıştır. Halkın içselleştiremediği değişimlerden herkesin bir parça kendi anladığı şekilde hayatına uygulaması yaşamda daha çok kaosa neden olmuştur. Memleketi bu olumsuz durumdan kurtarmak adına çareler aranırken halkın bir ideale bağlanarak hayata tutunması, güçlenerek mücadele etmesi için çözümler üretilmiştir. Yeni Hayat fikri de bunlardan biridir ve temelinde Türk kültürünün değerlerine sarılarak yükselmek bulunur.

II. Meşrutiyet'le siyasette yapılan inkılabı, Ömer Seyfettin, Ali Canip ve Ziya Gökalp sosyal inkılapta da gerçekleştirmek istemiştir. Başlangıçta Yeni Lisan makalesi etrafında birleşen kadro, yaşanan sorunların yalnızca dili düzeltmekle çözülmeyeceğine kanaat getirerek hayatın her alanına dokunan topyekûn bir değişim olarak planladıkları Yeni Hayat mefkûresini ortaya koymuşlardır. Fikri sistemleştiren Ziya Gökalp, Yeni Hayat'ı tanıtırken asla bir program çizmemiş, halka sadece kendi kültürel değerlerini canlandırarak yaşama katmalarını ve buna Batı'nın bilgi ve teknolojilerini ekleyerek taklitten uzak ilerlemelerini

telkin etmiştir. Yeni Hayat fikirleri kısa sürede benimsenerek desteklenmiş ve yurdun pek çok yerinde Yeni Hayat müdafî dergiler çıkarılmıştır. Yeni Hayat kadrosu Yeni Hayat'ın kapsadığı dil, eğitim, ahlak, aile, ekonomi, spor, sağlık gibi pek çok alana yönelik değişmesi gerekenleri yazılarında halk ile paylaşmıştır. Halkın daha önceki ıslahat hareketlerinden edindikleri tecrübeleri ve yeni fikirlerin alışkanlıklarına zarar vereceği kaygısına karşı oluşabilecek tepkileri önlemek adına Yeni Hayat kadrosu, örfî ve dinî değerleri içine alan bir yaşamdan yana olduklarını ifade etmiştir. Yenilik anlayışlarıyla İslamiyet'in nasihatlerinin uzlaştığını makalelerinde, edebî eserlerinde kaynaklarla örneklendirmiş, İslamiyet'in değişime engel olduğu düşüncesini yıkmak için gayret göstermişlerdir.

Yeni Hayat kadrosu Tanzimat'la başlayan ıslahat hareketlerinin kültüre ve dine verdiği zararı artıracakları düşünceleriyle İslamcı muhalefet partileri, muhalif aydınlar tarafından eleştirilmiştir. Buna karşılık muhalefet partilerinin eleştirdiği noktaları çürütürerek halkın yeniliğe cephe almasını önlemeye çalışmıştır. Osmanlı Devleti'nin nüfusunun çoğunluğunu Müslümanlar oluşturuyordu ki bu büyük kitlenin desteği önemsenerek adımlar atılmıştır. Yeni Hayat kadrosunun dönemin üç cereyanını birleştirerek uzlaşmacı tutumla hareket etmesi buhranlı yıllardan geçilen savaş günlerinde halkın ruhundaki boşluklara vatan, millet sevgisi, kültürel ve dinî değerler yerleştirerek hayata tutunma, ümitsizliklerini savuşturma, olumsuzluklara direnç gösterme güçlerini artırmıştır. Batılılaşmanın getirisi olarak zayıflayan millî benliklerin yeniden kuvvetlendirilmesi amacıyla dinî değerlerin hatırlatılması toplumu ahlaki yönden toparlamaya yardımcı olmuştur.

Yeni Hayat fikirleri Cumhuriyet'in temelini oluştururken Yeni Hayat eserlerinde işlenen dinî konuların kullanımı Millî Edebiyat ve Cumhuriyet dönemlerinde de devam etmiştir.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır. Yapılan bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Kaynakça

- Abdülfeyyaz Tevfik (23 Mayıs 1329). Baba öğüdü 5. *Halka Doğru*, (7), 51-52.
- Abdülfeyyaz Tevfik (30 Mayıs 1329). Baba öğüdü 6. *Halka Doğru*, (8), 57-58.
- Ahmet Tevfik (1327). Darümualliminler-Çiftlik Mektepleri. *Yeni Mektep*, (9), 261-263.
- Alangu, T. (2020). *Ülkücü bir yazarın romanı*. Yapı Kredi Yayınları.
- Ali Canip (1328). Kış duası. *Genç Kalemler*, 3(17-18), 130.
- Ali Canip & Ziya Gökalp (27 Nisan Çarşamba). Yeni lisan. *Genç Kalemler*, 2(2), 25-29.
- Ali Suad (4 Temmuz 1329). Pek muhterem bir adam. *Halka Doğru*, (13), 101-103.
- Alp Tekin (27 Şubat 1329). Cirit. *Halka Doğru*, (47), 373-375.
- Arai, M. (2011). *Jön Türk Dönemi Türk Milliyetçiliği*. (Çev: Tansel Demirel), İletişim Yayınları.
- Berkes, N. (2017). *Türkiye’de çağdaşlaşma*. A. Kuyaş (Haz.), Yapı Kredi Yayınları.
- Bursalı Mehmet Tahir (1327). Âşık Paşa. *Türk Derneği*, (1), 12-19.
- Cevat Turgut (19 Haziran 1330). Turhan Bey. *Türk Sözü*, (11). 82-86.
- Çalen, M. K. (2016), Yeni Hayat’tan Milli Hayat’a intihardan terkibe Ziya Gökalp. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 16(2), 225-235.

Eklemezler, S. (2020). Türkiye’de Yeni Hayat’ı biyopolitika ile okumak: II. Meşrutiyet’ten erken Cumhuriyet yıllarına hayat ve iktidar ilişkisi. *Folklor / Edebiyat Dergisi*, 26(1), 233-236.

Fani, R. (3 Nisan 1330). Oğlum adam ol. *Halka Doğru*, (52), 412-413.

Filizok, R. (2005). *Ziya Gökalp*. Akçağ Yayınları.

Gökalp (16 Mayıs 1329). Asker duası. *Halka Doğru*, (6), 41-42.

Gökalp (25 Temmuz 1329). Mektep çocuklarının ilahisi. *Halka Doğru*, (16), 121.

Gündüz, A. (16 Şubat 1327). Nine ve oğul. *Genç Kalemler*, 3(16), 88-92.

Gündüz, A. (Nisan 1328). Manzume. *Yeni Mektep*, (13), 408.

Gündüz, A. (25 Cemâziyelâhir 1332 / 8 Mayıs 1330). Müslümanca dua. *İslam Mecmuası*, (8), 226-228.

Gündüz, A. (8 Şaban 1332 / 19 Haziran 1330). Müslüman türküsü. *İslam Mecmuası*, (11), 342-343.

İbrahim Alaaddin (1328). Din. *Yeni Mektep*, (12), 384.

İmzasız (9 Mayıs 1329). Esnafımız. *Halka Doğru*, (5), 39-40.

İmzasız (10 Temmuz 1329). Tembellik en büyük günahdır. *Halka Doğru*, (15), 113-116.

İmzasız (15 Ağustos 1329). Çalışmak Müslümanlara farzdır. *Halka Doğru*, (19), 146-148.

İmzasız (6 Şubat 1329). İslam ticareti. *Halka Doğru*, (44), 351-352.

İmzasız (8 Ağustos 1329). Kızlarımızı okutalım. *Halka Doğru*, (18), 139-141.

Kansu, A. (2011). *1908 Devrimi*. (Çev. A. Erbal), İletişim Yayınları.

Köprülüzade, M. F. (4 Temmuz 1329). Süngü altında. *Halka Doğru*, (13), 98-101.

Mehmet Fikri (Nisan 1328). Sağlam vücutlar metin fikirlerin yuvasıdır 2. *Yeni Mektep*, (12), 361-364.

Metin, C. (2008). II. Meşrutiyet'te Türkçü ütopya: Yeni Hayat. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, (3), 77-90.

Mevlevi Hidayetullah (24 Teşrin-i Evvel 1329). Tembelenme ey Türk oğlu. *Halka Doğru*, (29-30), 227.

Nazım (10 Temmuz 1329). Görücü ve Tosun. *Halka Doğru*, (15), 118-120.

Odabaşı, İ. A. (2007). Yeni Hayat / Yeni Lisan hareketinin İzmir sözcüsü: Gençlik Dergisi. *Müteferrika*, (31), 71-93.

Ortaylı, İ. (2019). *İmparatorluğun en uzun yüzyılı*. Kronik Kitap.

Ömer Seyfettin (11 Nisan 1328). And. *Genç Kalemler*, 3(19), 166-171.

Ömer Seyfettin (15 Mayıs 1330). Primo Türk çocuğu. *Türk Sözü*, (6), 48.

Ömer Seyfettin (26 Mayıs Perşembe). Pamuk ipliği. *Genç Kalemler*, 2(4), 64-72.

Ömer Seyfettin (28 Cemâziyelâhir 1333 / 30 Nisan 1331). Hars, medeniyet, temeddün. *İslam Mecmuası*, (27), 632-636.

Ömer Seyfettin (29 Mart 1327). Bahar ve kelebekler. *Genç Kalemler*, 2(1), 14-20.

Ömer Seyfettin (29 Mart 1327). Kış hisleri. *Genç Kalemler*, 2(1), 13.

Ömer Seyfettin (29 Mart 1327). Yeni lisan. *Genç Kalemler*, 2(1), 1-7.

Özсарay, Y. E. (2021). Yeni Hayat'a Ömer Seyfettin hikâyelerinden bakmak. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (22), 466-477.

Parlatır, İ. & Çetin, N. (2019). *Genç Kalemler Dergisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Polat, N. H. (2018). *Ömer Seyfettin bütün nesirleri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sabri Cemil (1327). Hayata doğru. *Yeni Mektep*, (10), 296.

Toprak, Z. (2017). *Türkiye 'de Yeni Hayat inkılap ve travma 1908-1928*. Doğan Kitap.

Tunaya, T. Z. (2001). *Türkiye 'de siyasal gelişmeler [1879-1938]*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Türk, H. (2017a). *10 Temmuz Meşrutiyet Bayramı - Türk aydınlarının II. Meşrutiyet 'in ilanı hakkında duygu ve düşünceleri*. Boğaziçi Yayınları.

Türk, H. (2017b). Ziya Gökalp ve Yeni Hayat. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(30), 463-474.

Türkdoğan, O. (2015). *Ziya Gökalp ve sosyolojik düşünce sistemi*. Çizgi Kitabevi.

Ülken, H. Z. (2019). *Türkiye 'de çağdaş düşünce tarihi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ziya Gökalp (30 Rebülevvel 1332 / 13 Şubat 1229). Fıkıh ve içtimaiyat. *İslam Mecmuası*, (2), 40-44.

Ziya Gökalp (10 Rebülahir 1333 /16 Şubat 1330). Yasaya doğru III. *İslam Mecmuası*, (22), 552.

Ziya Gökalp (14 Cemâziyelâhir 1333 / 16 Nisan 1331). Çocuk duaları. *İslam Mecmuası*, (26), 621.

Ziya Gökalp (7 Recep 1333 / 19 Mayıs 1331). İlahi. *İslam Mecmuası*, (29), 670.

Ziya Gökalp (10 Ağustos Çarşamba). Yeni Hayat ve yeni kıymetler. *Genç Kalemler*, 2(8), 138-141.

Ziya Gökalp (1 Teşrin-i Sâni 1917). Aile ahlakı: 4 “konak”tan “yuva”ya. *Yeni Mecmua*, (17), 321-324.

Ziya Gökalp (10 Kânun-ı Sâni 1918). Türkçülük nedir 2. *Yeni Mecmua*, (27), 1-3.

Ziya Gökalp (10 Rebülahir 1333 / 16 Şubat 1330). Yasaya doğru III. *İslam Mecmuası*, (22), 552.

Ziya Gökalp (14 Cemâziyelahir 1333 / 16 Nisan 1331). Çocuk duaları. *İslam Mecmuası*, (26), 621.

Ziya Gökalp (16 Rebülevvel 1332 / 30 Kânun-ı Sâni 1329). İslam terbiyesinin mahiyeti. *İslam Mecmuası*, (1), 14-16.

Ziya Gökalp (1941). *Yeni Hayat*. İktal Kitabevi.

Ziya Gökalp (1960). *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*. Serengeçti Neşriyat.

Ziya Gökalp (24 Kânun-ı Sâni 1918). Türkçülük nedir 3. *Yeni Mecmua*, (29), 41-44.

Ziya Gökalp (7 Recep 1333 / 19 Mayıs 1331). İlahi. *İslam Mecmuası*, (29), 670.

Ziya Gökalp (8 Ağustos 1918). İçtihat ve mücahede. *Yeni Mecmua*, (56), 62-64.

EXTENDED ABSTRACT

The political revolution, which was done with the proclamation of the Second Constitutional Era, was wanted to be completed with social revolution and it has been made an effort not to repeat the mistake while taking and implementing the reform. Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp, who have aimed association and permanence in reform with important attempts, have firstly started with the change in language - New Language (Yeni Lisan), then revealed New Life (Yeni Hayat) idea for spreading the reform to all areas. New Language, has been seemed like an important piece of New Life and the change has started here. Ziya Gökalp has explained the definition of New Life, the fields that it involves and the way to follow for implementation at Genç Kalemler Magazine in "New Life and New Values (Yeni Hayat ve Yeni Kıymetler)" article on 10th August 1911. According to Ziya Gökalp, New Life means "new economy, new family, new goodness, new philosophy, new moral, new law, new politics" and it includes all of these areas. The idea of New Life has been born in Selanik and spreaded to Istanbul and Anatolia very fast. After Genç Kalemler Magazine, the idea of New Life, and New Language have been supported by various enlightened's articles such as New Philosophy (Yeni Felsefe), Towards to Public (Halka Doğru), Turkish Promise (Türk Sözü), New School (Yeni Mektep), Youth (Gençlik), Spark (Şihâb). At the beginning, the idea, that has been presented in Genç Kalemler by Ömer Seyfettin, Ali Canip, Ziya Gökalp, has adopted in a short time and turned into a cadre. Some writers such as Kazım Nami Duru, Aka Gündüz, M. Nermin, Akil Koyuncu, Rasim Haşmet, Mehmet Ali Tevfik, Suphi Ethem, Yunus Nadi have been included in the cadre of New Life. The cadre has suggested to the young to write New Life books, that are cheap, accessible, and expanding the awareness. So that they have aimed full understanding of the idea and popularize the notion. They have also given the first examples by writing National Gymnastics (Millî Jimnastik), Homeland!.. Only Homeland!. (Vatan!.. Yalnız Vatan !..), Life and Youth (Hayat ve Şebab).

The society, which has worried about for getting harmed the customary and religious values because of the entrance of the Western notions to the country at the process of modernization that is getting intense with Tanzimat Reform Era, has thought that the values will be neglected during the arrangement of New Life. The cadre of New Life has expressed that they support a life that includes customary and religious values to avoid the negative reactions of society. They have clarified the circumstance for society by publishing various scientific articles and literary works that reveal the similarity between Islamic orders and the idea of New Life. While enlightening the society about the arrangements that will be done within the scope of New Life, they have

presented some examples from hadiths and religious cases to show that their idea and Islamic advice are compromising.

It has been determined that the cadre of New Life reflect their ideas about Islamic values not only in their articles but also in literary works. In some parts of the stories of New Life, the characters are described as smart, well-educated, well-behaved, religionist people from the society. The contributions of the character, that becomes conscious with scientific and religious educations, for the homeland and the nation have been presented in the “Süngü Altında” story of Mehmet Fuat Köprülü. The cadre of New Life, which has taken the social side of religion to the forefront, has given place intensively for examples from social advises and worships. In the “Cirit” story of Alp Tekin, Friday and after Friday prayer that are holy for Muslims have been chosen. While the New Life cadre was advising diligence and productiveness for improving the economy, they have disposed of being well-behaved and honest at commerce by promoting it with the Islamic point of view in their stories. It has been explained that the commerce relationships should be in accordance with the “religion is treatment” expression of Muhammad in the story of “Pek Muhterem Bir Adam” story of Ali Suad. The incensement of gain is neither related to an excess of goods nor the size of the workplace, only related to honest behaviour. This also has been objectified over the attitude of Abubakr at commerce. The New Life cadre has wanted to destroy the idea that Islam is an obstacle for changes, by exemplifying the agreement of their understanding of innovation and Islamic advice, with religious sources at their works.